

על מה אני מברך?

לְמַדְנִי, אֱלֹהֵי, בְּרַךְ וְהִתְפַּלֵּל
עַל סוּד עֵלְיָה קִמְל, עַל נִגְה פְּרִי בְּשֵׁל,
עַל הַחֲרוֹת הַזֹּאת: לְרֵאוֹת, לְחוֹשׁ, לְנִשְׁמ,
לְדַעַת, לְיַחַל, לְהַכְּשֵׁל.

לְמַד אֶת שְׁפֹתַי בְּרִכָּה וְשִׁיר הַלֵּל
בְּהִתְחַדֵּשׁ זְמַנְךָ עִם בְּקָר וְעִם לַיִל,
לְבַל יִהְיֶה יוֹמֵי הַיּוֹם כְּתִמּוּל שְׁלִשׁוּם.
לְבַל יִהְיֶה עָלַי יוֹמֵי הַרְגֵל.

(לאה גולדברג)

- ★ מה הבקשה המובעת בשיר הזה?
- ★ האם אנחנו יודעים לברך ולהתפלל על הדברים שקורים לנו?

כתוב בגמרא, במסכת ברכות דף לה:

'ת"ר אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה
וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל...
שנאמר (תהילים כד, א) לה' הארץ ומלואה'

כאשר אדם לוקח דבר שהוקדש לבית המקדש ומשתמש בו לצורך שאינו של קודש,
זה נקרא מעילה.
שימוש בקודש בדרך של חול.

- ★ מה הבעיה לקחת דבר בלי לברך עליו?
- ★ האם ניתן להשליך את הצורך בברכה לכל דבר בחיים?
- ★ משימה צוותית- כל אחד צריך לחשוב על משהו עליו הוא רוצה להגיד תודה לכל אחד מחברי הצוות. כתבו פתקי תודה אחד לשני.

תזכרו- אפשר וכדאי להגיד תודה ולברך על הדברים!
לא צריך משימה כדי לעשות זאת.

מה התרבות שלי?

חנוכה נקרא חג האורים, אנחנו חוגגים בו את מלחמת האור על החושך. החשמונאים מרדו בשלטון הקיים כדי לצור מציאות טובה יותר.

★ על מה אתם הייתם רוצים למרוד במציאות שלכם? שתפו אחד את השני. תנסו לחשוב איך הייתם יוצרים מרד...

דוּתן ברום, בקטע הבא, מתאר את הרצון שלו למרד.

אמריקניזציה והתייוונות

בחנוכה אנחנו מזכירים לעצמנו את מרד המכבים ביוונים. מרד, שיותר משהיה צבאי - היה מרד תרבותי. בכל רחבי יהודה אימצו היהודים את ההלניזם... ויתרו היהודים על יצירה תרבותית מקורית לטובת חלק באימפריה האדירה. אבל בתוך ההטמעות הזאת, נשמע קול אחר. קול חלוש, אבל תקיף, שהתעקש על אלטרנטיבה - על חיים של דרוּר ובחירה עצמאית ושל תרבות ויצירה יהודית מקורית. הקול הזה סחף אחריו קולות נוספים ובסופו של הנרטיב שלנו, אנחנו מספרים לעצמנו איך זכינו לדרור, איך המשכנו לעצב את חיינו בידינו. אבל האם הצלחנו? כשאני מסתכל סביבי, אני רואה התייוונות חדשה, הטמעות באימפריה הנוכחית: ארצות הברית של אמריקה. אני רואה תרבות אמריקאית שטחית וצרכנית, בדרך-כלל חסרת-אמירה. אני רואה מותגים אמריקאיים בכל מקום - החל מהבגדים שאנו לובשים והמזון (המהיר) שאנו אוכלים, ועד למחשבים שאנו משתמשים בהם ולמכוניות שאנו נוסעים בהן ממקום למקום. אני רואה תפישות כלכליות אמריקאיות שמשתלטות על האידאות שעליהן נבנתה המדינה וחלום אמריקאי שהחליף את החלומות שחלמו פה פעם. אני רואה מוסר אמריקאי שבו לגר ולא למנה יש את הזכות החופשית למות מתחת לגשר, במקום המוסר העברי הישן - בו אנו מצויים לתמוך בהם. בזמנים כאלה, אני מבקש להיות קול של מרד. אני מבקש להיות קול קורא שזועק - דרוּר! [...] מרד שבו נתעקש ליצור יצירה עברית מקורית, עם תכן משמעותי שנוגע לכאן ולעכשו. מרד שבו נבחר לשים את הצריכה במקום שולי בחיינו, ונחליף אותה בקשרים אנושיים משמעותיים. [...] מרד שבו נבחר לראות את המפְּלָא שבכל אדם, ולקחת אחריות על אחד על השני. חנוכה הוא זמן נהדר להזכיר לעצמנו על מה ולמה למרוד, ולהתחיל להדליק אבוקות של אור ואש בעולם [...]

דוּתן ברום, אמריקניזציה והתייוונות, מתוך אתר החגים של מכון שיטים

- ★ האם אתם מסכימים איתו? אם כן, איך אתם יכולים לעזור לו?
- ★ האם אתם מרגישים שאתם חיים בתרבות שאינה ישראלית?
- ★ מהם הדברים הטובים שאנחנו יכולים לקחת מהתרבויות סביבנו?

מה אנחנו יכולים ללמוד משירת העשבים?

ט"ו בשבט הגיע זמן לאילנות! הידד, הגיע יום כייפי! אנחנו נצא לטיול, נדבר על הסביבה ואיך אנחנו יכולים לשמור עליה... אבל, רגע! 'כי האדם עץ השדה', כל אחד מאיתנו משול לעץ. כל אחד מהחניכים שלנו משול לעץ...

שירת העשבים

נעמי שמר ורבי נחמן מברסלב
לחן: נעמי שמר

ובשמחה לעבוד	דע לך
את השם	שכל רועה ורועה
ומשירת העשבים	יש לו ניגון מיוחד
מתמלא הלב	משלו
ומשתוקק	דע לך
וכשהלב	שכל עשב ועשב
מן השירה מתמלא	יש לו שירה מיוחדת
ומשתוקק	משלו
אל ארץ ישראל	ומשירת העשבים
אור גדול	נעשה ניגון
אזי נמשך והולך	של רועה
מקדושתה של הארץ	כמה יפה
עליו	כמה יפה ונאה
ומשירת העשבים	כששומעים השירה
נעשה ניגון	שלהם
של הלב.	טוב מאוד
	להתפלל ביניהם

כל אחד מהחניכים שלנו הוא צמח מיחד בפני עצמו. לפעמים, במרוץ של ההדרכה והחיים אנחנו שוכחים לעצור ולהתבונן על כל חניך.

נסו לתרגל את הרעיון:

★ כל מדריך יכתוב לעצמו את השמות של כל החניכים שלו. עוברים על שמות החניכים וכותבים את הפרטים שאנחנו יודעים עליהם. האם יש עוד משהו שאנחנו רוצים לדעת עליהם? האם יש נקודה שאנחנו צריכים לברר עליהם? איתם?

האם אני מודה על מה שאני רואה?

ברכת האילנות:

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, שלא חסר בעולמו כלום, וברך בו בריאות טובות ואילנות טובות ונאות, (כדי) להנות בהן בני אדם.

בְּרִכַּת הָאֵילָנוֹת היא ברכה בהלכה היהודית הנאמרת אחת לשנה בחודש ניסן על אילנות מאכל המבלבלים ומוציאים פרחים. הברכה נאמרת על (לפחות) שני אילנות מאכל הנמצאים אחד ליד השני ומברכים אותה אף אם האילן נמצא עדיין בתוך שלש שנות ערלה.

★ מה אתם חושבים על הברכה? למה ניתן לברך אותה רק על אילנות מאכל?

המשנה במסכת אבות, גז, אומרת:

רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, הַמְהִלָּה בְּדַרְךָ וְשׁוֹנֵה וּמְפַסֵּיק מִמִּשְׁנַתּוֹ וְאוֹמֵר, מִה נָּאֵה אֵילָן זֶה וְיִמָּה נָּאֵה נִיר זֶה, מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאִלוֹ מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ.

★ מה קורה, על פי המשנה, למי שמפסיק את השינון שלו (לימוד התורה) ואומר על העצים שהם יפים? למה זה כך?

הרב אורי שרקי מפרש את המשנה בצורה שונה:

"יש כאן לכאורה ביטוי של התנגדות להתבוננות בטבע, אסור להסתכל על אילנות! דברים אלו עומדים בסתירה להלכה המפורשת שעל אילנות מלבליים מברך בחודש ניסן "שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובים ליהנות בהם בני האדם", וכל השנה מברך "שככה לו בעולמו". אבל יש לדייק בלשון המשנה. לא נאמר: "המהלך בדרך ושונה ואומר מה נאה אילן זה". יש במשנה תוספת של שני מילים "ומפסיק ממשנתו ואומר" מכאן שאם היה אומר מה נאה אילן זה ולא היה מפסיק ממשנתו, כלומר אם ראיית האילן וההתפעלות ממנו היו ההמשך של משנתו, אדרבא היה בכך רוממות לנפשו. זאת היתה התפשטות התורה שלו לתחום רחב יותר. הבעיה האמיתית של האדם הזה עמוקה היא מאוד, אצלו יש שני עולמות! יש משנתו מצד אחד וכדי להסתכל באילן, עליו לצאת לתחום אחר, עליו להפסיק ממשנתו. אם כן הוא מתחייב בנפשו כי הוא חי בעולם כפול. האידיאל היה שהוא יעסוק במשנתו, ומתוך עסק משנתו יאמר מה נאה אילן זה. האדם שבמשנתו אינו מבין שאילנות שברא הקב"ה להנות בהם בני אדם והמשנה חד הם."

★ מה אומר לנו הרב שרקי?

★ האם בטיולים שלנו אנחנו מרגישים שאנחנו מטיילים בעולמו של הקב"ה וצריכים

לברך על כך? האם אנחנו רוצים להרגיש כך?

★ כיצד ניתן לעזור את התחושה הזאת אצל החניכים לקראת טיולי פסח?

איך אני מתייחס למדינה שלנו?

על סיכויים למדינה יהודית ועל היחס אליה

אל העם כבאים להזעיק
שמה חס וחלילה לבו יתפעם
ויצת בו- אבוי!- איזה זיק?
הלך רוח לווהב ומלהיב (כך קובעים)
מרפה את דריכות הכחות.
אך צינון סיסטמטי,
אחי הטובים
הוא מזיק לדריכות לא-פחות.
קצת מידת רחמים. הלא כן? לא נורא.
אם תקום המדינה כמעט-קט,
הן יהיה זה בכל-זאת מעין מאורע
בחיי הציבור והפרט...
ולכן כדבר היפה לשינון
לעצמינו נאמר ונשנו:
התלהבנו פה קצת לעניין הצינון...
וראוי את זה קצת לצנן.

הערה זעירה
בלשון עדינה
על הצורך בקצת
יחס טוב למדינה...
על הצרך בקצת אהדה, ידידי,
על הצרך פנינו לה קצת להאיר...
על הצרך שלא לדבר בה אולי
בחיוך כה אפל ומריר...
לא להיות, אם אפשר, כה צונן וקודר...
סוף כל סוף, האמה, אח וידיד,
כבר עמדה בצרות, כן... גדולות קצת יותר
מלדת מדינה יהודית.
הלא כן? בקיצור, קצת מידת רחמים.
לא חלילה 'הידד', לא 'יחי'...
אך פשוט קצת פחות חיוכים חכמים,
קצת פחות הלצות של חי-חי...
האמנם מן חובה היא: למען השם

(ח בכסלו תש"ח, 21/11/1947)

★ שימו לב לתאריך שבו נתן אלתרמן כתב את השיר,
מה קרה לעם ישראל כעבור שמונה ימים?

- ★ מהו הצינון עליו אלתרמן מדבר?
- ★ מה הדבר שאני ציני כלפיו במדינת ישראל?
- ★ מה הייתי רוצה לשנות ביחס שלי כלפי מדינת ישראל?

כ"ט בנובמבר, הצבעת האו"ם על הקמה מדינה
יהודית בארץ ישראל, בגבולות החלוקה שנקבעה. יום
למחרת פרצה מלחמת העצמאות וכעבור חצי שנה,
בה' באייר הכריזו עצמאות

יחסינו לאן?

כתנועה שמעורבת בתוך תנועה גדולה בעלת צביון חילוני, אנחנו נתקלים פעמים רבות בשאלות לנוכח השוני ביננו, אך גם לגבי הדומה ביננו. אחד הערכים של העדה הוא קיום המפגשים עם ציבורים שונים מאיתנו, מפגשים משמעותיים וחשובים על מנת שהגוונים השונים בחברה הישראלית יכירו אחד את השני.

נסה בלימוד קצר להבין את חשיבות אחדות ישראל אל מול שיקולים הלכתיים נוספים.

אם מישהו רוצה ללמוד עוד על הנושא מומלץ להיכנס לאתר של בית הלל.

שאלה: כיצד נשמרים מאיסורי אכילה כאשר מתארחים אצל אדם שאינו שומר כשרות?
תשובה: ...אנו רואים חשיבות גדולה בלכידותה של החברה הישראלית, כגורם מרכזי בחוסנה של מדינת ישראל. הלכידות החברתית באה לידי ביטוי בין השאר בפיתוח קשרים חברתיים בין שומרי מצוות לבין אלו שאינם שומרי מצוות, בין שכנים ועמיתים לעבודה. קשרי חברות מבוססים בין השאר על אירוח וסעודות משותפות, המאפשרות יחסי קרבה ורעות. ...

עלינו לשקול בכובד ראש היכן עלינו להחמיר בהלכות כשרות והיכן עלינו להחמיר באהבת הזולת ובקירוב רחוקים. הפתרון המועדף והפשוט הוא שהאנשים המקפידים על מטבח כשר יארחו את האנשים שאינם מקפידים, אולם פתרון זה איננו אפשרי תמיד ואינו מאפשר הדדיות. על אף שיש קבוצות שונות בציבור החילוני המסורתי: חלקם שומרים על כשרות בסיסית וחלקם אינו שומר ואף אינו יודע כשרות מהי, החלטנו להתמקד במקרים שהמארח הוא אדם שאינו שומר כלל על כשרות. התנאי העיקרי החשוב ביותר במקרה כזה הוא שהאוכל לא יוכן ולא יתבשל בביתו של המארח אלא ייקנה במקום הנמצא תחת השגחה מסודרת. ...

אע"פ שההלכה קובעת שאדם אשר אינו מקפיד על מצווה מסוימת אין לו נאמנות בדברים הקשורים לאותה מצווה, במציאות ימינו יש רבים שאמנם אינם מקפידים בעצמם על כשרות, אך מכבדים מאוד את שומרי הכשרות והמסורת, ונזהרים מלהכשילם. כן רבים מדקדקים על עצמם שלא לשקר ולרמות את חבריהם. במקרים כאלו, כלומר כשאנו יודעים שמדובר באדם ישר והגון, ניתן לסמוך על דבריו בענייני הכשרות. קל וחומר שניתן לסמוך על המארח כאשר מדובר בשכן קרוב או באדם שהוא חבר לעבודה, וברור לנו שהוא מכבד אותנו ואינו מעוניין חלילה לפגוע בדברים החשובים לנו. במקרים אלו נוכל לסמוך על דברי המארח שהאוכל נקנה במקום כשר. מכיוון שלא ברור שכל אחד יודע מהו מקום כשר וכיצד מוודאים זאת, הרי שיש צורך לשאול אותו היכן נקנה האוכל, ואם המקום ידוע לנו כמקום הנמצא תחת כשרות - ניתן לסמוך על כך. (תשובה מתוך אתר 'בית הלל', התשובה המלאה עם כל הפרטים נמצאת באתר)

- ★ מהו הערך ההלכתי-רוחני שבית הלל מביאים אל מול הלכות כשרות?
- ★ מה אתם עושים כשאתם נתקלים בסיטואציה מול חילוני? מוותרים על הרצון שלכם או מרגישים שאתם עוברים עבירה?
- ★ לפעמים לימוד הדברים לעומק יכול לעזור לנו להתנהל נכון, אפילו במקומות שחשבנו שאי אפשר!

מי האיש החפץ חיים?

לשון הרע, רכילות, אלה דברים שבשגרה שלנו. פעמים רבות כל כך אנחנו מוצאים את עצמינו מדברים על אנשים שונים... גם על האנשים הקרובים לנו, וגם- על החניכים שלנו. הרבה פעמים הדיבור אינו נובע ממקום רע, ואפילו ממקום טוב. אבל, בכל זאת- זה לשון הרע! לפני שתתחילו ללמוד, תחשבו, כל אחד עם עצמו, אם דיברתם על מישהו היום, בשבוע האחרון...

אתם לא חייבים לשתף...

עכשיו נתחיל ללמוד קצת על לשון הרע. תקראו את ההלכות הבאות ותדונו בשאלות בסוף.

אף שעל לשון הרע אין עונש בידי אדם, מכיוון שדיבור לא נחשב מעשה, הזהירו חז"ל מאוד על לשון הרע ואמרו: "לשון הרע שקול כנגד עבודה זרה, גילוי עריותו שפיכות דמים".

"אסור לך לדבר לשון הרע על חברך, גם אם אתה משוכנע שהיית אומר לו אותם הדברים בפניו. יתרה מזאת, אפילו אם כבר אמרת לו את הדברים אין לך עדין התר לספר זאת לאחרים."
(חפץ חיים)

"החוקר ודורש אחר פרטים אישיים על הזולת- במקרים שמותר לו לעשות זאת- חייב להסביר לנשאל שהוא מעונין בדבר לשם תכלית מועילה, כדי שזה לא יחשוב שהוא שואל לשם שמיעת לשון הרע. אם לא ינהג כך יחטא בלשון הרע, אם בין הדברים יסופר דברי גנאי. כמו כן יעבור גם על "לפני עיור לא תתן מכשול", משום שהכשיל את הנשאל וגרם לו לדבר לשון הרע. מנהג זה נפץ מאוד- אנשים המבררים פרטים על אדם מסוים אינם רוצים שהנשאל ידע לשם מה דרוש להם המידע או אפילו על מי באמת הם מתעניינים. לשם כך הם שואלים שאלות רבות ולא נחוצות אודות אנשים רבים, כדי להסוות את מטרתם האמיתית. דבר זה אסור בהחלט."
(הרב ישראל מנסבך)

ועוד יש עבירה אחת הנקראת רכילות איזהו רכיל? זה שהולך מזה לזה ואומר: כך וכך שמעתי על פלוני! אף-על-פי שהוא אמת, הרי הוא מחריב העולם, והוזהרנו בזה כדכתיב: "לא תלך רכיל בעמך" (ויקרא יט, טז)* ואיזהו רכילות? המגלה לחברו דברים שדברו ממנו בסתר. ותניא: מנין לדין, שלא יאמר: אני מזכה וחברי מחיבין, אבל מה אעשה שחברי רבו עלי? לכן נאמר: "לא תלך רכיל בעמך"* ואומר (משלי יא, יג): "הולך רכיל מגלה סוד" (סנהדרין כט, א).

★ האם משהו הפתיע אתכם? למה?

★ איך אנחנו יכולים להזהר לא להגיד לשון הרע בישיבות צוות? מה הגבול בין שיתוף, החשוב להתנהלות החינוכית, לבין לשון הרע?

מה המצור שלי?

"וַיְהִי בַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית לְמַלְכוֹ, בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בְעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, בָּא נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל הוּא וְכָל-חֵילוֹ עַל-יְרוּשָׁלַם, וַיִּסֹּן עָלֶיהָ ; וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דֵיק, סָבִיב ב. וַתָּבֵא הָעִיר, בַּמְצוֹר, עַד עֶשְׂתֵי עָשָׂרָה שָׁנָה, לְמֶלֶךְ צְדָקְיָהוּ"
(מלכים ב, כה, פסוקים א-ב)

★ מה קרה בי' בטבת על פי המסופר בספר מלכים?

מצור: כיתור וניתוק; הסגר.

צורת לחימה שבה צד אחד מבקש לכבוש מתחם מבוצר ואילו הצד השני מבקש להגן עליו ולהמשיך להחזיק בו. ההגדרה המילונית למצור היא: "הקפת עיר על ידי צבא כדי לנתק אותה משאר המקומות ולהכניעה". כיום המונח "מצור" מתייחס לכל פעולת הלחימה על מתחם מבוצר ולא רק להקפתו והרעתו. פעולת ההקפה והבידוד נקרא "כיתור" או "טבעת מצור".
(הגדרה מילונית למילה מצור)

יש פעמים שאנחנו מרגישים במצור. לפעמים אנחנו מרגישים שאנחנו תקועים וכבר לא יכולים להתקדם...

נסו לתרגל רעיון זה:

- ★ כל מדריך ייקח דף ועט ויכתוב לעצמו מקום אחד בו הוא מרגיש תקוע. מרגיש שהוא לא מצליח להשתחרר ולהתקדם מאותה הנקודה.
- ★ שתפו בצוות: למה אתה מרגיש תקוע בנקודה הזאת? מה יכול לעזור לך לצאת מזה?

על מה שמחים בפורים?

בעל הפחד יצחק, הרב רוטנר, כותב במאמר לפורים על מהות שמחת פורים: מצות שמחת יום טוב נובעת היא מן הכתוב 'ושמחת בחגך'. וקבלנו בזה שאין שמחה אלא בבשר ויין. באכילת בשר ושתיית יין יש לנו שיעורים. וממילא אנו אומרים שבשמחת יום טוב מדובר על אודות שיעורים. סדר הנהגה כזה (של שיעורים) אי אפשר לו שימצא בשמחת פורים כלל וכלל. וממילא אנחנו אומרים שבשמחת פורים לא נאמרה בה כלל עניין של שיעור.

★ מה זה אומר שיש שיעורים לשמחת יום טוב?

"משל למה הדבר דומה? לחולה שנתרפא והרי הוא עושה סעודת הודאה לשמחת הבראתו. שבודאי משקלה של השמחה הוא כפי ערך סכנת המחלה ותועלת הרפואה. אבל אדם שחלה במחלת המרה השחורה, וכשנתרפא הוא עושה סעודה לשמחת הבראתו, אז אי אפשר לשקול את השמחה במאזני הצרה והישועה. שבסעודה זו, הרי עצם השמחה היא גופה היא הישועה. שהלא הצרה היתה שהפסיד את הכשרון להרגיש שמחה, וממילא, כל גילוי של כשרון השמחה, הרי הוא עצמו גוף ההבראה. ... ונמצא שכל תנועה של שמחה של הבעל 'מרה שחורה' שנתרפא, טומנת בתוכה מקור שמחה חדש. וממילא אין קצבה לשמחה זו. שהרי גודל השמחה הוא עצמו המחייב שמחה" (מחלת המרה השחורה היא דיכאון שיכולה לבוא על אדם)

★ למה אין שיעור לשמחה של פורים? מאיפה נובעת השמחה של האיש שהתרפא מהמרה השחורה?

"ועל עמלק הוא אומר 'אשר קרך בדרך'. ופירש רש"י הביא בלבבך צונן והפשירך. ובודאי שהצונן הזה והפושרין הללו הן פגמים גדולים. אבל לעניין השמחה של המצווה הם קטלניים ממש. על ידי הצונן הזה שמחת המצווה נעקרת מבית חייה. ונמצא, ששמחת מחיית עמלק היא היא השמחה על רכישת הכשרון לשמחה של מצוה. וממילא כל טיפה של שמחה הנכנסת ללב, משמשת בעצמה שרש ומקור לזרם שמחה חדש. וזרם מוליד זרם. ומעתה, לך המצא גבול לנביעת המעיין"

★ מהו ה'צונן' שעליו הפחד יצחק מדבר בסוף? איך הצונן הזה עוקר את השמחה?
★ אולי אנחנו ציניים כלפי השמחה של עצמינו? כלפי השמחה של החברים שלנו?
האם אנחנו מצליחים לשמוח מדברים באמת?

★ כל אחד יספר: מהם הדברים שמשמחים אותי?

הפחד יצחק הוא ר' יצחק הוטנר, נולד בוורשה ב-1906 ועבר משם לברוקלין בשנת 1936. הוא כיהן כראש ישיבה, ב-1978 עלה לארץ ונפטר כאן בשנת 1980

דורש אחי אנוכי?

צפו יחד בסרטו של יהודה גרובס, בימאי חרדי, 'לחזור הביתה בשלום'.

לפני הצפייה הצוות יקבל מספר שאלות מנחות:

★ מה התחושות שעולות בך בצפייה?

★ תכתוב תיאור של החרדי.

★ תכתוב תיאור של הצלם החילוני.

★ מה אתם חושבים שהמציאות?

★ נהלו דיון על הסרט, מה אתם חושבים על הסרט? האם זו המציאות בצפירה של

יום הזיכרון? איך אתם מרגישים עם זה שהצלם מבקש ממנו לזוז בשבילו?

★ מה אתם חושבים על דברי הבימאי?

הרב אבינר כתב על סבלנות שצריכה להיות לנו כלפי אחרים:

'בפורים, ניתן לראות אנשים בתחפושות שונות, זה מחופש לליצן, זה למפלצת, זה

לחיה וזה לסתם דבר לא ברור... אבל, עלה על דעתך לכעוס או לרגוז?? הלא זאת

רק תחפושת!

גם בחיינו אנחנו נפגשים עם אנשים 'מחופשים', זה לקמצן, זה לגס רוח, זה לחצוף

וזה לאדם שלא איכפת לו מדבר... אולם אין זו הדמות האמיתית של האדם- זו רק

תחפושת!...

★ איזה תחפושת של אנשים מעם ישראל מרגיזה אותך? כיצד אתה יכול לעבוד על

עצמך שתצליח להכיל את החלק הזה בעם ישראל?

מחלוקת שאינה לשם שמים- מה סופה?

מטרת יום הזיכרון לרצח ראש הממשלה יצחק רבין ז"ל אינו לפאר ולרומם את האיש שהיה. מצד אחד, לרבין יש זכויות רבות בתולדות העם היהודי. מצד שני, רבים חלקו על דרכו. אך כל זה אינו משנה ביום הזיכרון לרצח. ביום זה אנחנו מזכירים לעצמינו מה עלולה להיות סופה של מחלוקת אם אנשים לא ידעו לדבר אחד עם השני. מה נורא היום בו נרצח מנהיג של עם ישראל על כך שאחרים אינם מסכימים עם דרכו.

המקום בו אנו צודקים (יהודה עמיחי)

מן המקום שבו אנו צודקים

לא יצמחו לעולם

פרחים באביב.

המקום שבו אנו צודקים

הוא קשה ורמוס

כמו חצר.

אבל ספקות ואהבות עושים

את העולם לתחוח

כמו חפרפרת, כמו חריש.

ולחישה תשמע במקום

שבו היה הבית

אשר נחרב.

★ מה אומר לנו יהודה עמיחי על העמדה הראויה במחלוקת ומריבות? האם אנחנו צריכים להתפשר ולוותר על עמדותינו?

★ קראו את דבריו של יצחק רבין על יחסו למחלוקת, ובררו לעצמכם: האם לא היה נאיבי? האם סופו המר לא מערער על תפיסתו הרואה בחיוב את עצם המחלוקת?

מתוך דברי רבין

גם אם אין רואים כולם עין בעין, גם אם יש חילוקי דעות ובלבד שהם אינם בבחינת 'ייהרג ובל יעבור', גם אם יש הבדלים וניואנסים, טוב וחשוב להתווכח אבל גם לחרוק שיניים, לנשוך שפתיים ולהמשיך יחד, כדי להגיע למטרה המשותפת, כאשר טובתה של המדינה קודמת לכל חשבון אישי ומפלגתי.

יצחק רבין, ועידת 25 שנות האיחוד, בנייני האומה ירושלים, 25.2.93

תמיד האמנתי שמרבית העם רוצה בשלום, מוכן ליטול סיכון לשלום. ואתם כאן, בהתייצבותכם בעצרת הזו, מוכיחים, עם רבים אחרים שלא הגיעו לכאן, שהעם באמת רוצה בשלום ומתנגד ל אלימות. אלימות היא כרסום יסודות הדמוקרטיה הישראלית. יש לגנות אותה, להוקיע אותה, לבודד אותה. זו לא דרכה של מדינת ישראל. יש דמוקרטיה, יכולות להיות מחלוקות, אך הכרעה תהיה בבחירות דמוקרטיות. יצחק רבין, מתוך נאום ב"עצרת השלום", כיכר מלכי ישראל, תל-אביב, 04.11.1995

★ מה היום הזה מעורר בכם? אלו שאלות עולות לנוכח העובדה שאדם פרטי בחר לרצוח את ראש הממשלה?

מה מעייף בשגרה?

כבר הגענו לאמצע השנה... אנחנו נמצאים בשגרה. היא יכולה להיות אפרורית וקשה, אבל היא יכולה גם להיות מעשירה ומצמיחה. ניקח עכשיו קצת זמן, נתבונן במה שלומינו עכשיו, ומתוך המצב הנתון ננסה לפרוץ ולהמשיך.

כל אחד מחברי הצוות יוצר לעצמו טבלה כזו:

קשר עם החניכים	
פעולות	
קשר בין חברי הצוות	
מקומי בשכב"ג	
הצלחה בתפקיד	
כללי	
הייתי רוצה ש...	

★ כל אחד לוקח כמה דקות של שקט לעצמו (אפשר להפעיל מוזיקה שקטה ברקע) ונותן לעצמו ציונים מאחד (הכי פחות טוב) עד עשר (מצוין), איך הולך לו בדברים האלו. ניתן להוסיף שורות לטבלה.

כאשר כולם מסיימים למלא את הטבלה שואלים:
★ האם משהו הפתיע? משהו אכזב? איך היה למלא את הדברים?

עכשיו נלמד יחד תורה של רבי נחמן מברסלב,

תורה ער"ב מליקוטי מוהר"ן.

היום אם בקולו תשמעו, זה כלל גדול בעבודת השם. שלא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום, הן בעסק פרנסה והצטרפותו צריך שלא יחשב מיום לחברו, כמוכא בספרים וכן. בעבודתו יתברך לא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום ואותו השעה. כי כשרוצין לכנס בעבודת ה' נדמה להאדם כאלו הוא משא כבד ואי אפשר לו לשא משא כבד כזו, אבל כשיחשב שאין לו רק אותו היום, לא יהיה לו משא כלל. וגם שלא ידחה את עצמו מיום ליום לאמר מחר אתחיל, מחר אתפלל בכונה ובכח כראוי וכיוצא בזה בשאר העבודות. כי אין לאדם בעולמו כי אם אותו היום ואותו השעה שעומד בו כי יום המחרת הוא עולם אחר לגמרי. היום אם בקולו תשמעו, היום' דיקא, והבן.

- ★ מה רבי נחמן אומר לנו בתורה הזאת?
- ★ מה הם הדברים שאני רוצה להתחיל לעשות מהיום?
- ★ מה אני רוצה לשמר ממה שעשיתי עד עכשיו ובמה אני רוצה להשתפר?

למי זה מגיע?

פעמים רבות עולה השאלה 'למי זה מגיע?' 'למה הוא מקבל ואני לא?' ובכללי, האמירה ש'זה לא פייר!'

איזה תשובה אנחנו יכולים לתת לכך? איך אנחנו יכולים לצור עולם הוגן יותר? שוויוני יותר?

העמידו תלמידים הרבה-

שבית שמאי אומרים: אל יִשְׁנֶה אדם, אלא למי שהוא חכם ועניו וכן אבות ועשיר. ובית הלל אומרים: לכל אדם יִשְׁנֶה, שהרבה פושעים היו בהם בישראל ונתקרבו לתלמוד תורה ויצאו מהם חסידים צדיקים וכשרים.
(מסכתות קטנות, מסכת אבות דרבי נתן, נוסחא א, פרק ג)

לבית הלל ובית שמאי היו גישות שונות למי מגיע ללמוד תורה (אולי היום הדיון הוא לגבי למי מגיע ללמוד בכלל, בעולם העתיק הלימוד הגבוה היה של תורה).

- ★ עם מי אתם מסכימים?
- ★ לפני שתקראו את הפירוש, תנסו לחשוב- מה יכולות להיות הסיבות של כל אחד מהם לגישתו החינוכית?

"ואפשר לומר שטעמיו של בית שמאי בתנאים הללו: היינו שיהיה חכם - כלומר מבין ובעל שכל. כדי שתכף יבין מה שאמר רבו ולא יאבד הזמן ועניו - שאם הוא גאה, מה יועיל?! כי יפגע בו רבו וילמדהו, הלא כל מה שלמד, התעיף עיניך בו ואיננו, כמו שאמרו זכרם לברכה שמי שהוא גאה חכמתו מסתלקת ממנו. נמצא רבו יגע לריק.

ובן אבות - משום שאמרו רבינו זכרם לברכה חלק פסוק "בלב נבון תנוח חכמה" זה תלמיד חכם בן תלמיד חכם, ונמצא כשהוא בן אבות מצליח, שזכות אבותיו מסייעת ולבו לב נבון, ונחה עליו רוח חכמה.

ועשיר - כלומר די מחסורו כדי שלא יהנה מכבוד תורה ונוטל חייו מן העולם. ובית הלל סוברים שאם כך תתמעט התורה מישראל, לכן יש ללמד לכל אדם, והתורה אגן מגינה ומצל מצילה, ויחזור למוטב ואין לדקדק בזה."
(מרוך החיד"א, רבינו חיים יוסף דוד אזולאי)

גישת בית הלל היא הגישה הרווחת היום.

- ★ איך אנחנו יכולים להשתמש בגישה זו בהדרכה?
- ★ איך אנחנו יכולים לצור מצב שלכולם יש שוויון הזדמנויות למרות שכל אחד מגיע עם כישורים שונים?
- ★ האם עדת הצופים מאפשרת שוויון הזדמנויות, שהרי מלכתחילה יש אוכלוסיות שאינן מגיעות לתנועות נוער...?

אם אתה מאמין שיכולים לקלקל- תאמין שיכולים לתקן?

עגלה ערופה ... שנאמר (דברים כא) כי ימצא חלל באדמה ויצאו זקניך ושופטיך ... זקני אותה העיר רוחצין את ידיהן במים במקום עריפה של עגלה ואומרים (דברים כא) "ידינו לא שפכה את הדם הזה ועיינו לא ראו". וכי על דעתינו עלתה שזקני בית דין שופכי דמים הן? אלא, שלא בא על ידינו ופטרנוהו (בלא מזון) ולא ראינוהו והנחנוהו (בלא לוייה).
(מסכת סוטה דף מד- מו)

עגלה ערופה הינו טקס שמתקיים לאחר שמצאו אדם מת בדרך ולא יודעים מי אחראי על המוות שלו. במשנה מתוארים דבריהם של זקני העיר האומרים שהם לא אחראים על המוות הזה. המשנה תמהה, האם יש סיכוי שנאשים את זקני בית הדין ברצח?

- ★ מהי תשובתם? איזה אחריות נמצאת בידיהם של זקני בית הדין?
- ★ הזקנים מבטיחים שהם לא ראו את האדם הזה ולא טיפלו בו.

עמנואל לוינס, פילוסוף יהודי צרפתי במאה ה-20 כתב על מטרות המדינה היהודית שקמה: "חשיבותה של מדינת ישראל איננה בקיומה של הבטחה עתיקה, ואף לא בראשיתה של תקופת ביטחון חומרי שהיא עשויה לציין... אלא בהזדמנות הניתנת סוף סוף למימוש תורתה החברתית של היהדות. העם היהודי השתוקק לארצו ומדינתו לא על שום העצמאות חסרת התוכן שציפתה לו בהן, אלא על שום יצירת חייו שיכול היה להתחיל בה סוף סוף. עד עתה הוא קיים מצוות, לימים גבש לעצמו אמנות וספרות (יפה משלו), אך כל היצירות שהתבטא בהן נותרו כמין נסיונות נעורים שהתמשכו יתר על המידה. לבסוף מגיעה שעת יצירת המופת.

אחרי הכל היה זה איום להיות העם היחיד המגדיר עצמו באמצעות תורת צדק והיחיד שאינו מסוגל ליישמה... הכפפת המדינה למחויבויותיה החברתיות נותנת ביטוי למשמעות הדתית של תחיית עם ישראל כשם שביטאה זאת, בימים עתיקים, עשיית הצדק שהצדיקה את הנוכחות על פני האדמה. מעצם זאת כבר יש חריגה מעבר לאירוע הפוליטי גרידא".
(חירות קשה, עמוד 293)

- ★ מהי מטרתה של המדינה היהודית על פי לוינס? לשם מה אנחנו נמצאים במדינה ריבונית שלנו?

הרב קוק בחיבורו מידות הראי"ה, כתב על תיקון עולם שעלינו לעשות: מה שהאדם יכול לתקן טוב הוא שיחשוב בזה ואל יתירשל מתיקונו, ומה שאין בידו לתקן אל יתעסק בו תדיר... ויעסוק בתיקון נפשו ובתיקונו של עולם, בבהירות שכלית רוממה, עד כמה שידו מגעת.
(מידות הראי"ה, תיקון, ב)

- ★ האם יש דברים שאנחנו לא יכולים לעשות? איך נדע להבדיל בין הדברים שניתנים לשינוי ואינם?

יתכן שיש דברים שאנחנו לא יכולים לתקן, אבל יש הרבה מאד דברים שאנחנו יכולים, אם רק נרצה!

- ★ התורה שלנו היא תורת צדק שמצווה עלינו לתקן עולם. מה הייתם רוצים לעשות במדינת ישראל כדי שהיא תהיה מדינת צדק?

ירושלים אבלה ובזויה?

בתפילת שמונה עשרה בט' באב, מוסיפים ברכה מיוחדת על ירושלים. קראו את הברכה:

נחם ה' א-להינו את אבלי ציון ואת אבלי ירושלים, ואת העיר האבלה והחרבה והבזויה והשוממה; האבלה מבלי בניה והחרבה ממעונותיה והבזויה מכבודה והשוממה מאין יושב. והיא יושבת וראשה חפוי כאישה עקרה שלא ילדה. ויבלעה לגיונות ויררשה עובדי פסילים ויטילו את עמך ישראל לחרב ויהרגו בזדון חסידי עליון. על כן ציון במר תבכה וירושלים תתן קולה. לבי לבי על חלליהם, מעי מעי על חלליהם, כי אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה, כאמור: ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה. ברוך אתה ה', מנחם ציון ובונה ירושלים.

★ איזה שאלות מתעוררות בכם מקריאת ברכה זו?

לאחר מלחמת ששת הימים, ושלטון מדינת ישראל בירושלים, הרב גורן ז"ל ערך שינויים בברכה זו. חלק מהציונות הדתית אומרת היום ברכה שונה בט' באב. קראו את הברכה, בנוסח שנאמר היום בקיבוץ הדתי:

רַחֵם ה' אֱלֹהֵינוּ בְּרַחֲמֵי הָרַבִּים וּבְחַסְדֵי הַנְּאֻמִּים עֲלֵינוּ וְעַל עַמּוֹת יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירָהּ, הַנִּבְנִית מִחֶרֶב וְהַמְּקוּמַת מִהִרְסוֹתֶיהָ וְהַמְּיוֹשֶׁבֶת מִשׁוֹמְמוֹתֶיהָ. עַל חֲסִידֵי עֲלִיוֹן שֶׁנִּהְרְגוּ בְּזֶדוֹן וְעַל עַמּוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּטַל לַחֲרֹב וְעַל בְּנֵיהָ אֲשֶׁר מָסְרוּ נַפְשָׁם וְשָׁפְכוּ דָמָם עָלֶיהָ, צִיּוֹן בְּמַר תִּבְכֶּה וִירוּשָׁלַיִם תִּתֵּן קוֹלָהּ, לִבֵּי לִבֵּי עַל חֲלָלֵיהֶם, מְעֵי מְעֵי עַל חֲלָלֵיהֶם.

וְהַעִיר אֲשֶׁר פְּדִיתָ מִיַּד עַרְצִים וְלִגְיוֹנוֹת וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹת נִתְּתָה נְחִלָּה וּלְזָרַע יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁה הוֹרְשָׁתָה נְטָה עָלֶיהָ סֶכֶת שְׁלוֹמָה כְּנֶהַר שְׁלוֹם לְקַיֵּם מַה שֶׁנֶּאֱמַר: וְאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ נֶאֱמַר ה' חומת אש סביב ולכבוד בתוכה, ברוך אתה ה' מנחם ציון ובונה ירושלים.

★ מה ההבדלים בברכות? איזה ברכה מתאימה לכם יותר?
★ האם שינוי נוסח הברכה משנה את הציפייה לבניין ירושלים השלמה?

מהי ירושלים?

יְרוּשָׁלַיִם יְרוּשָׁלַיִם, לְמָה יְרוּשָׁלַיִם?
לְמָה יְרוּשָׁלַיִם תְּמִיד שְׁתִּים, שֶׁל מַעֲלָה וְשֶׁל מַטָּה
וְאֲנִי רוֹצֶה לְחַיּוֹת בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל אֲמָצַע
בְּלִי לְחַבּוֹט אֶת רֵאשִׁי לְמַעֲלָה
וּבְלִי לְפָצוּעַ אֶת רַגְלֵי לְמַטָּה...
(פתוח סגור פתוח, 279)

ההודעה עמיהי מתאר את הניסיון לגשר בין "ירושלים של מעלה" ו"ירושלים של מטה" ולמצוא את דרך האמצע, את שביל הזהב, בו יש איזון של "מעלה" ו"מטה". המחיר של המאבק בין הקטבים כבד; בטלטה בין הקצוות נחבט הראש ונפצעות הרגליים. המשורר מבקש לעצמו את ה"ירושלים של אמצע". את ה"גם וגם" במקום "או-או". זה המקום בו הוא מבקש לחיות.

בהמשך השיר, עמיהי כותב:

בירושלים תמיד תקוה לטוב. התקוה כמו כלבה נאמנה
לפעמים היא רצה לפני לבדוק ולהריח את העתיד
ואז אני קורא לה, תקוה, תקוה, בואי, והיא
באה אלי, אני מלטף אותה והיא אוכלת מידי
ולפעמים היא נשאר מאחורי ליד תקוה אחרת
ואולי להריח את מה שהיה. ואז אני קורא לה "יאושי"
וקורא לה בקול
"יאוש, יאוש, בוא אלי", והיא באה ומתפנקת
ואני קורא לה שוב תקוה.
(פתוח סגור פתוח, 282)

עמיהי ממשיך לתאר את המאבק בין הרגשות השונים שהוא חש כלפי ירושלים.

★ איך אתם מרגישים כלפי ירושלים? האם אתם מבינים את המעברים בין התקוה ליאוש של עמיהי?

★ מהם המאבקים בירושלים שאתם מכירים? (מאבקים 'ירוקים' על שטחים פתוחים, מאבקים פוליטיים על חלוקת ירושלים, מאבק בין ירושלים לבין תל אביב וכו'...)
★ תבחרו מאבק אחד על ירושלים ותנסו ללמוד עליו, לגבש לגביו עמדה ולהעביר את הנושא לחניכים שלכם